

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINI DARSGA BO‘LGAN QIZIQISHINI OSHIRISH USULLARI

Yashinova Sevinch Ilhom qizi

Qashqadaryo viloyati Qarshi shahri Iqtisodiyot va pedagogika universiteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish usullari, pedagogik va psixologik yondashuvlar, o‘quv faoliyatini tashkil etishning samarali shakllari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy o‘qitish texnologiyalari, interaktiv metodlar va o‘yinli faoliyatning ahamiyati ochib beriladi

KIRISH

Boshlang‘ich ta‘lim — bu bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqichdir. Aynan shu davrda o‘quvchilarda ta‘limga nisbatan munosabat, o‘rganishga qiziqish va ongli intilish shakllanadi. Agar o‘quv jarayoni bolalar uchun zerikarli yoki tushunarsiz bo‘lsa, ular o‘qishga bo‘lgan ishtiyoqini yo‘qotishadi. Shu bois, o‘qituvchilar dars jarayonini qiziqarli, rang-barang, interaktiv va samarali tashkil etish usullarini doimo izlab topishlari lozim.

1. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining psixologik xususiyatlari

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ta‘lim jarayonini tashkil etishda ularning yoshiga xos psixologik va fiziologik xususiyatlarni hisobga olish zarur:

Faol harakatlarga bo‘lgan ehtiyoj yuqori;

Diqqatni uzoq vaqt saqlab turish qiyin;

Tasavvur va xayol kuchli rivojlangan;

O‘yin orqali o‘rganishga moyillik mavjud;

Rag‘bat va e‘tirofga sezgirlik yuqori.

Shu sababli, darslar ko‘proq o‘yinli, interaktiv va vizual vositalarga boy bo‘lishi kerak.

2. O‘quvchilarda qiziqishni shakllantirishda o‘qituvchining roli

O‘qituvchi — bu faqat bilim beruvchi emas, balki bolaning darsga bo‘lgan qiziqishini uyg‘otuvchi shaxsdir. O‘qituvchi quyidagilarga e‘tibor qaratishi lozim:

Har bir bolaning qiziqish doirasini o‘rganish;

Darslarni hayotiy misollar bilan boyitish;

Ilmiy bilimsizlikni ayblamasdan, o‘rgatishga yo‘naltirish;

Har bir muvaffaqiyatni e‘tirof etish va rag‘batlantirish.

3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar

Bugungi kunda ta‘lim sohasida interaktiv metodlar keng qo‘llanilmoqda. Boshlang‘ich sinflarda ayniqsa quyidagi metodlar o‘z samarasini bermoqda:

Kichik guruhlar bilan ishlash: O‘quvchilar o‘zaro hamkorlikda ishlaydi, fikr almashadi, bu esa ijtimoiy faollikni oshiradi.

O‘yinli metodlar: Ta‘limiy o‘yinlar orqali yangi bilimlar mustahkamlanadi. Masalan, “Top o‘yini”, “Bilimlar xazinasini” va boshqalar.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning shaxsiy rivojlanishi va ta'limga bo'lgan munosabati shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarni o'qishga, bilim olishga va maktab hayotiga qiziqtirish, ularda ijobiy munosabat hosil qilish katta ahamiyatga ega. Agar darslar qiziqarli va hayotiy misollar bilan boyitilgan bo'lsa, o'quvchilarning darsga nisbatan qiziqishi oshadi, o'rganishga intilishi kuchayadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'ziga xos psixologik va yosh xususiyatlariga ega. Ular harakatni sevadi, diqqatni uzoq ushlab turolmaydi, o'yin orqali o'rganishga moyil bo'ladi va rag'batga sezgirlik yuqori bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi darsni tashkil etishda bolalar yoshiga mos metodlardan foydalanishi, darsni jonli va faol shaklda olib borishi lozim. Darsga bo'lgan qiziqishni oshirishda bir nechta samarali usullar mavjud. Avvalo, interaktiv o'qitish metodlari yaxshi natija beradi. Masalan, savol-javoblar, "Kim topqir?", "Aqliy hujum" kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning fikrlashini faollashtiradi. Guruhlarda ishlash orqali bolalar bir-biri bilan muloqot qiladi, hamkorlikda muammolarni hal qilishga o'rganadi. O'yinli faoliyat ham boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun nihoyatda muhimdir. Didaktik o'yinlar orqali dars mazmunini singdirish, rol o'ynash, sahnalashtirish orqali adabiyot, ona tili yoki atrof-muhit haqidagi bilimlarni qiziqarli tarzda o'zlashtirish mumkin. Bu orqali bolalar darsga qiziqib, faol ishtirok etishadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ya'ni interaktiv doska, videodarslar, taqdimotlar ham darsni jonlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Tasvirlar, animatsiyalar orqali berilgan ma'lumotlar bolalarning eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi va darsga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi. Dars jarayonida bolalarni doimiy rag'batlantirib borish, ularning har bir muvaffaqiyatini e'tirof etish zarur. An'anaviy baholash tizimi bilan birga "yulduzcha", "smaylik", "yurakcha" kabi belgilar orqali baholash bolalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu kabi rag'batlantirishlar o'quvchilarning o'ziga ishonchini oshirib, ularda harakat qilish istagini kuchaytiradi. Bundan tashqari, ijodiy

topshiriqlar, ya'ni rasm chizish, hikoya tuzish, qo'shiq aytish kabi mashg'ulotlar bolalarning darsga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi. Bunday topshiriqlar nafaqat bilim beradi, balki o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi. Shuningdek, dars shakllarini xilma-xillashtirish ham dolzarb hisoblanadi. An'anaviy dars shakli bilan bir qatorda ochiq darslar, sayohat darslari, ko'rgazmali mashg'ulotlar orqali o'quvchilar darsdan zavq olishadi. Masalan, tabiatshunoslik darsini maktab hovlisida o'tkazish yoki ona tili darsida kichik sahna ko'rinishlari orqali mavzuni yoritish darsni samarador qiladi. Ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarni faollikka undash, ularda mustaqil fikrlash, izlanish va o'rganishga bo'lgan qiziqishni uyg'otishdir. Ayniqsa, bu vazifa boshlang'ich ta'lim bosqichida nihoyatda muhim hisoblanadi. Chunki aynan shu bosqichda bolalarda darsga bo'lgan munosabat, bilim olishga intilish va intellektual faollik shakllanadi. Agar o'quvchi darsni qiziqish bilan qabul qilsa, bu uning keyingi bosqichlarda ham o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatini mustahkamlab boradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh jihatdan o'ziga xos psixologik xususiyatlarga ega. Ular ko'proq harakatda bo'lishni yoqtiradi, tez charchaydi, diqqatni uzoq vaqt jamlay olmaydi, ammo yangi narsalarni bilishga intilishi yuqori bo'ladi. Shu sababli bu yoshdagi o'quvchilarga mo'ljallangan darslar faollik, o'yin, ijodkorlik va jonlilik bilan tashkil etilishi zarur. Dars mazmuni bolaning

dunyoqarashiga yaqin, hayotiy voqealar bilan uyg'un, amaliy va ko'rgazmali bo'lishi kerak. O'qituvchi o'quvchilarni darsga jalb etishda asosiy shaxs hisoblanadi. U har bir bolaga individual yondashib, ularning ichki dunyosini tushunishga harakat qilishi lozim. O'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash, har birining qobiliyatiga qarab topshiriqlar berish, dars jarayonida ularni faol ishtirok etishga jalb qilish dars samaradorligini oshiradi. O'qituvchining samimiy munosabati, iliq so'zlari, ishonchli va mehrlu muomalasi bolalarda o'ziga nisbatan ijobiy fikr uyg'otadi. O'zini qadrlangan his qilgan bola esa darsga qiziqish bilan qatnashadi. Darsga qiziqish — bu bolaning o'quv faoliyatiga ongli va ijobiy munosabatda bo'lishini ta'minlovchi asosiy ichki kuchdir. Boshlang'ich sinfda bu kuchni uyg'otish va mustahkamlash juda muhim, chunki aynan shu davrda bola bilim olishga o'rganadi yoki undan sovib qoladi. Shu sababli o'qituvchi o'z pedagogik faoliyatida qiziqishni shakllantirish va saqlab qolishga alohida e'tibor berishi zarur. Darsga qiziqishni oshirish uchun o'quvchilar atrofidagi muhit qulay, iliq va ijobiy bo'lishi kerak. Sinf xonasi yorug', bezatilgan, ko'rgazmali qurollar bilan boyitilgan bo'lsa, bu o'quvchilar kayfiyatiga va ta'limga bo'lgan munosabatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Jumladan: Devorlarda mavzuga oid plakatlar, rangli xaritalar, rasmi jadval va o'quvchilarning ijodiy ishlari joylashtirilgan bo'lishi kerak. O'quvchilarning yutuqlari alohida burchakda

ko'rsatilsa ("Eng faol o'quvchi", "Haftaning topqiri", "Ijodkor burchagi"), ular o'zini qadrlangan his qilishadi va darsga intilishadi. Har bir o'quvchining darsga bo'lgan munosabati uning qiziqishlari, ehtiyojlari, salohiyati va xarakteriga bog'liq. Shu sababli individual yondashuv darsni samarali tashkil etishning muhim shartlaridan biridir. Ba'zi o'quvchilar rasm chizishga qiziqsa, boshqalari hikoya aytishni yoqtiradi — bu jihatlarni inobatga olib topshiriqlar berish kerak. Individual yutuqlarga alohida e'tibor qaratish, har bir bolaning kuchli tomonlarini ochish — ularni rag'batlantirishning samarali yo'lidir. Qo'shimcha topshiriqlarni tanlab bajarish imkonini berish o'quvchilarda tanlov erkinligini yaratadi va motivatsiyani oshiradi. Pedagogik nazariyalarda qiziqishning shakllanishi ikki turli motivatsiyaga bog'liq: ichki (ya'ni bilimga qiziqish, o'zini namoyon qilish istagi) va tashqi (rag'bat, mukofot, maqtov). Boshlang'ich sinfda bu ikki omil uyg'un ishlatilganda, darsga nisbatan ijobiy munosabat kuchli bo'ladi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsga bo'lgan qiziqishini oshirish — bu o'qituvchining asosiy vazifalaridan biridir. Har bir bola o'ziga xos dunyoqarashga ega va ularni ta'limga jalb qilish uchun turli yondashuvlar, metodlar va vositalardan foydalanish zarur. O'yinli metodlar, interaktiv usullar, texnologik vositalar, rag'batlantirish, ijodiy faoliyat — bularning barchasi o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularda o'rganishga bo'lgan qiziqish va intilish uyg'otadi. Agar bola darsda o'zini erkin va qadrlangan his qilsa, uning bilim olishga bo'lgan ehtiyoji ortadi va bu uning shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.